

PSYKOSETERAPI

En anmeldelse af Lars J. Sørensen:

Særpræg – særhed – sygdom. Integrativ psykoseterapi.

København: Hans Reitzels forlag, 1996, 315 sider. Pris: kr. 325.

Jan Ivanouw

Bogen falder i fire dele. I indledningen opstilles forfatterens programmerklæring, og nogle grundlæggende begreber gennemgås. I anden del beskrives en såkaldt integrativ udviklingspsykologisk diagnosticering af alvorlige psykiske forstyrrelser. Forfatteren definerer skizofren, borderline og depressiv modus som tre former for personlighedsopbygning med oprindelse i tre trin i den orale fase. Tredie del beskriver interventionsformer og faseforløb i psykoterapi med disse forstyrrelser. I et afsluttende kapitel sammenfatter forfatteren sine synspunkter.

Allerede første del viser at forfatteren har gode hensigter og sympatiske meninger, men at fremstillingen er snakkende og upræcis. Der indføres fagtermer som imidlertid anvendes så bredt at en mere dagligdags beskrivelse kunne have været at foretrække. Holistiske mønstre defineres som integrative organiserende strukturer der både kan beskrive personligheden, personlighedens indre dynamik, og det ydre samspil med omverdenen. En sådan integreret holistisk beskrivelse af den tidlige barnsudsudvikling fører efter forfatterens mening til beskrivelse af tre basale menneskelige rettigheder: retten til at blive rummet, retten til at være enestående og retten til at blive elsket for sin egenart. Senere i bogen bliver disse rettigheder dog omskrevet til retten til at eksistere, retten til at få egne behov tilfredstillet og retten til at blive elsket uden at præstere. Hvis disse rettigheder ikke sikres, mener forfatteren der i værste fald kan være skabt grundlag for at udvikle psykisk sygdom i form af skizofren psykose, borderline-psykose eller depressiv psykose i voksenalderen. Under mindre belastende opvækstbetingelser vil en mangelfuld støtte fra forældrenes side kun medføre at personen udvikler et særpræg eller en særhed som dog er basalt anderledes end det særpræg eller den særhed en person kan have i kraft af at være neurotisk. Holismebegrebet er især anvendt af teoretikere indenfor nyere fysik, som for eksempel Bohm. Det rummer i sig nogle vanskeligheder som er nærmere gennemgået af Simo Køppe der skriver: »Holismen har svært ved at begrunde kvalitativt forskellige niveauer. Når alt afspejles i alt, er der principielt ingen forskelle, hele verden hænger sammen og totaliteten afspejles i selv den enkleste entitet man kan forestille sig.« (Køppe, 1990, s. 134). Denne kritik er re-

levant for nærværende bog som netop forsøger at sætte skel imellem forskellige personlighedsstrukturer, men som på den anden side i beskrivelsen af disse undgår at komme ind på mere nuancerede forskelle. Dette er forskelle som har optaget den psykiatriske verden i en årrække, og som viser sig i diskussioner og empiriske undersøgelser af de psykiatriske diagnosesystemer. For forfatteren er denne diskussion imidlertid ikke relevant, og han argumenterer generelt imod diagnosesystemerne og holder sig til sin egen grove inddeling.

Lars J. Sørensen illustrerer, som det er almindeligt siden Pribram (1971), holismebegrebet ved hjælp af det holografiske fotografi bestående af et interferensmønster på en todimensional flade som giver en tredimensional oplevelse, der som bekendt også indebærer at man ved at flytte synspunkt kan se bag ved objekterne i forgrunden. Forfatteren gør noget ud af at hver del af holografiet rummer informationer som gør det muligt at reproducere hele billedet, og ser det som illustration af at hver del i en struktur rummer helheden. Han mangler dog den pointe i sin analogi at jo mindre dele et holografi opdeles i, jo mere uklart bliver det billede der kan reproducere fra en sådan del (Leith & Upatnicks, 1965). Dette fænomen kan have betydning for teoretiseringen over de neurofysiologiske mekanismer i forbindelse med hukommelse hvor analogien har været anvendt. I nærværende bog bruges billedet dog mere uforpligtende, og det er vanskeligt at se hvilke fordele begrebet indebærer i denne sammenhæng.

Holismebegrebet siges at være af betydning for definitionen af »integrativ diagnosticering« som dog viser sig at være en variant af de velkendte teorier hvor udviklingspsykologiske faser sammenstilles med risikoen for at udvikle psykopatologi. Eriksons livsfaser sammenlignes med opfattelserne hos Alexander Lowen og Lisbeth Marcher. Efter den psykoanalytiske tradition fra Abraham (som forfatteren dog tilskriver Lowen) underopdeles Freuds tidlige udviklingstrin først i to. Marcher giver disse faser nye navne så den tidligt orale kaldes eksistensstrukturen, den sen-orale behovsstrukturen, den tidligt anale autonomistrukturen, den sen-anale viljesstrukturen, den falliske kærlighed/sexualitet, og latensperioden opdeles i to som kaldes henholdsvis meningsdannelse og præstation/solidaritet. Uden nærmere argumentation indfører forfatteren imidlertid som sit eget bidrag en underopdeling af den orale fase i tre: tidligt oral karakteriseret ved problemstillingen »retten til at eksistere« og en tilknyttet risiko for skizofreni; midt-oral karakteriseret ved problemstillingen »retten til at få egne behov tilfredsstillet« og en tilknyttet risiko for borderline-psykopatologi; sen-oral karakteriseret ved problemstillingen »retten til at blive elsket uden at præstere« med tilknyttet risiko for depressiv psykose. Forfatteren anfører at udviklingsforløbet i de enkelte faser, ud over at kunne give anledning til psykisk sygdom, via en henholdsvis fleksibel eller ufleksibel fiksering kan give anledning til forskellige former for særpræg eller særheder. Dette er den pointe som frem-

stilles i bogens titel. Et eksempel på manglende præcision er at forfatteren kalder borderlinetilstanden for en psykose, hvilket ikke er i overensstemmelse med sædvanlig tænkning på området. Det medfører dog ikke at han argumenterer for synspunktet, som da heller ikke gennemføres senere i fremstillingen.

Gennemgangen af de tre former for modus er løs og snakkende. Der er eksempler fra forfatterens egen psykoterapeutiske praksis som imidlertid desværre ikke gennemanalyseres, men kun anvendes som enkeltstående vignetter. Der mangler en teoretisk argumentation der rækker ud over illustrativ fremstilling og opkog på anden litteratur, ind imellem med længere citater. Forankringen i de udviklingspsykologiske faser bygger ikke på omhyggelig fremstilling af disse, men er af tilsvarende uforpligtende art.

Tredie del omhandler behandlingen af de tidligere beskrevne tilstande. I modsætning til de tidligere afsnit i bogen fornemmes her en solid baggrund funderet i egen praksis. Der omtales og gives eksempler på interventioner som kan anvendes overfor de forskellige tilstande, og faserne i terapiforløbene skitseres. Der er mange gode, konkrete anbefalinger bygget på egne erfaringer. Forfatterens opfattelse af psykoseterapi stiller krav til terapeuten om at være præcist givende og at være præcis i kommunikationen med patienten. Han opfatter kontakten som i sig selv helende, og det beskrives hvorledes terapeuten må være givende på forskellige måder i forhold til de tre hovedtyper af psykopatologi. I afsnittene om kropsterapi beskrives hvorledes øvelser i opmærksomhed på perceptioner af omverden og egne kropsfornemmelser er særligt anvendelige i behandlingen af skizofrene, mens man med borderlinepatienter og depressive med fordel kan forsøge at etablere forbindelser mellem kropslige fornemmelser og oplevelsen af behov og følelser.

Desværre begrænser forfatterens eksempler sig til isolerede enkeltsituationer. Han gennemgår ikke samlede forløb, og det beskrives ikke hvorledes disse former for psykoterapi kan finde plads inden for de betingelser der stilles af eksisterende behandlingsinstitutioner, til trods for at han gennem sit langvarige virke på samme institution må have en omfattende erfaring med netop dette. Også i behandlingsafsnittene bliver teksten ind imellem løs og uforpligtende med mange causerende sidespring, hvilket også gælder det afsluttende kapitel med rekapitulation af forfatterens grundlæggende synspunkter.

Som det fremgår burde bogen have været genstand for en omfattende stramning. Den er ikke vellykket som teoretisk projekt. Der berøres imidlertid nogle meget spændende principper for og erfaringer med behandling af alvorlig psykopatologi i institutionssammenhæng. Sådanne erfaringer hænger ikke på træerne, og der er stærkt brug for gode beskrivelser af tiltag der virker. Hovedvægten kunne med fordel have været lagt her, gerne med grundigt gennearbejdede eksempler. Vi kan måske håbe på at Lars J. Sørensen vil skrive sådan en bog.

LITTERATUR:

KØPPE, SIMO (1990): *Virkelighedens niveauer*. København: Gyldendal.

LEITH, E.N. & UPATNICKS, J. (1965): Photography by laser, *Scientific American*,
212:24-35.

PRIBRAM, KARL (1971): *Languages of the brain*. New Jersey: Prentice-Hall.